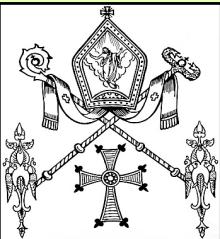

Η αρμενοκυπριακή κοινότητα κηφιαχίων φιλημάτων

Αλέξανδρος-Μιχαήλ Χατζηλύρας Αγιερυσανηρ-Σηρβαγιέ Λαζαρίδης

Κυριακή, 11 Ιουλίου 2010
Κηφιαχί, 11 Ζούλη 2010
katoomba@cytanet.com.cy

Βυζαντινή περίοδος

- Κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο, στην Κύπρο υπηρέτησαν Αρμένιοι στρατηγοί και κυβερνήτες, όπως ο Αλέξιος (868), ο Βασίλειος (965), ο Ψωληράς (965) και ο Λειτούργος (910-911), ο οποίος και ανέλαβε το κτίσιμο της βασιλικής του Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα.
 - Η βασιλική του Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα φαίνεται πως ήταν αρμενική εκκλησία το 10^ο αιώνα, ενώ κατά τη Φραγκοκρατία και την Ενετοκρατία χρησιμοποιήθηκε από Αρμενίους Καθολικούς, με την ονομασία Ουληρ Πωλωρ. Στους εξωτερικούς τοίχους της εκκλησίας είχαν βρεθεί αρμενικές επιγραφές από διάφορους περιηγητές επί Τουρκοκρατίας.
- Λόγω των πολυάριθμων Αρμενίων που διέμεναν στην Κύπρο, ο Καθόλικος Ιωακήλι ή ίδρυσε Αρμενική Μητρόπολη στη Λευκωσία το 973.
 - Από τότε, έχουμε μια λίστα περίπου 70 προκαθήμενων της Αρμενικής Μητρόπολης Κύπρου, προερχόμενων κυρίως από την Κιλικία και την Ιερουσαλήμ.
 - Μερικοί από τους Επισκόπους αυτούς συμμετείχαν σε σημαντικές εκκλησιαστικές συνόδους, όπως ο Ιωάννης (1179), ο Νικοληλαζ (1307) και ο Δημήτρης (1340).
- Στο γάμο του Βασιλιά της Αγγλίας, Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου, με την πριγκήπισσα Βερεγγάρια της Ναβάρρας, το Μάιο του 1191 στη Λεμεσό, ο Βασιλιάς της Κιλικίας Ιωάννης ήταν ο κουμπάρος του ζευγαριού.

Βυζαντινή περίοδος

- Η πρώτη επιβεβαιωμένη παρουσία Αρμενίων στην Κύπρο χρονολογείται στο έτος 578 μ.Χ., όταν 3.350 Αρμένιοι αιχμάλωτοι από την Αρζανήν (Աղձնիք) μεταφέρθηκαν στην Κύπρο από το στρατηγό Μαυρίκιο τον Καππαδόκη.
- Οι Αρμένιοι αυτοί φαίνεται πως υπηρέτησαν το Βυζάντιο ως μισθοφόροι στρατιώτες και ακρίτες, και ίδρυσαν τα χωριά Αρμενοχώρι, Αρμίνου, Κορνόκηπος, Πατρίκι, Πλατάνι και Σπαθαρικό, ίσως και το Μούσερε.
- Περισσότεροι Αρμένιοι έφθασαν στην Κύπρο:
 - κατά τη βασιλεία του αρμενικής καταγωγής Αυτοκράτορα Ηράκλειου (610-641), για πολιτικούς λόγους.
 - κατά την εποχή του Καθόλικου Λουψιάνου Οδυντή (717-728), για εμπορικούς λόγους.
 - Μετά την απελευθέρωση του νησιού από τις αραβικές επιδρομές από τον πατρίκιο Νικήτα Χαλκούτζη (965), για στρατιωτικούς λόγους.
 - Μεταξύ 1136-1138, όταν ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Β' ο Κομνηνός μετέφερε ολόκληρο τον πληθυσμό της αρμενικής πόλης Ιθήλι Ζαμπιτίν.
 - Το 1185, μετά το γάμο του κυβερνήτη Ισαάκιου Κομνηνού με την κόρη του Αρμένιου πρίγκηπα της Κιλικίας Θηρηνού Ρ, για πολιτικοστρατιωτικούς λόγους.

Φραγκοκρατία (1192-1489)

- Μετά την αγορά της Κύπρου από τον τίτουλαριο Βασιλιά της Ιερουσαλήμ Guy de Lusignan το 1192, μεγάλος αριθμός Αρμενίων και άλλων λαών από τη Δυτική Ευρώπη και το Λεβάντε μετανάστευσαν στην Κύπρο.
 - Στους πολυάριθμους ευγενείς, ιππότες, πολεμιστές και αστούς δόθηκαν φέουδα, τιμάρια, γαίες, αξιώματα και προνόμια.
- Λόγω της εγγύτητάς τους, των εμπορικών τους δεσμών, και μιας σειράς βασιλικών και αριστοκρατικών γάμων, το αρμενικό Βασίλειο της Κιλικίας και το φράγκικο Βασίλειο της Κύπρου συνδέθηκαν αλληλένδετα μεταξύ τους.
- Κιλικιατρινοί αναζήτησαν καταφύγιο στην Κύπρο μετά την Πτώση της Ιερουσαλήμ (1267), την Κατάκτηση της Άκρας (1291), την επίθεση των Σαρακηνών (1322), τις επιθέσεις των Μαμελούκων (1335 και 1346), αλλά και την κατάκτηση της Κιλικίας από τους Οθωμανούς (1403 και 1421).
- Το 1375, ο τελευταίος Βασιλιάς της Κιλικίας, Ιωάννης Β, διέφυγε στην Κύπρο λόγω της συνεχούς παρακμής του βασιλείου του. Μετά το θάνατό του το 1396, ο τίτλος του και τα προνόμιά του μεταφέρθηκαν στο Βασιλιά της Κύπρου, Jacques I de Lusignan, στον καθεδρικό ναό της Αγίας Σοφίας στη Λευκωσία.
 - Από το 1434, τον τίτλο του Βασιλιά της Αρμενίας φέρει ο εκάστοτε Δούκας της Σαβοΐας, αφού το 1434 η Βασιλισσα της Κύπρου Καρλόπτα παντρεύτηκε το Δούκα της Σαβοΐας, Louis I.

Φραγκοκρατία και Ενετοκρατία

- Κατά τη Φραγκοκρατία και την Ενετοκρατία υπήρχαν αρμένικες εκκλησίες σε Λευκωσία, Αμμόχωστο, Σπαθαρικό, Κορνόκηπο και Πλατάνι.
- Εκτός από την Επισκοπή στη Λευκωσία υπήρχε και Επισκοπή στην Αμμόχωστο, η οποία ιδρύθηκε το 12^ο αιώνα.
- Στη Λευκωσία οι Αρμένιοι είχαν τη δική τους συνοικία, με το όνομα Αρμενία ή Αρμενογειτονία, ενώ στην Αμμόχωστο ζούσαν γύρω από τη συριακή ενορία. Αρκετοί από αυτούς ασχολούνταν με το εμπόριο.
- Η Αρμενική ήταν μια από τις έντεκα επίσημες γλώσσες γλώσσες του φράγκικου Βασιλείου της Κύπρου και μία από τις πέντε επίσημες γλώσσες της Ενετοκρατίας.
- Αρμένιοι πολέμησαν κατά των Σαρακηνών (1425) και των Μαμελούκων (1426), όταν επιτέθηκαν στην Κύπρο.
- Το άλλοτε κοπτικό μοναστήρι του Αγίου Μακαρίου κοντά στη Χαλεύκα, το γνωστό Έωληνο Καράβο, περιήλθε στην κατοχή των Αρμενίων πριν από το 1425.
- Επίσης, πριν από το 1504 το βενεδικτινό μοναστήρι Notre Dame de Tyre, στο οποίο υπηρέτησαν αρκετές Αρμένισσες μοναχές, έγινε αρμένικη εκκλησία.
- Υπήρχαν και μερικοί Αρμενοκαθολικοί στη Λευκωσία και στο αββαείο του Μπέλλα-Πάις.

Τουρκοκρατία (1571-1878)

- Κατά τα γεγονότα του Ιουλίου του 1821, οι Οθωμανοί κατέστρεψαν τα μέγαρα των Αρμενίων και των υπολοίπων ντόπιων, και τους αφάίρεσαν τον οπλισμό. Επίσης, ανάμεσα στους 470 ντόπιους που εκτελέστηκαν τον Ιούλιο του 1821 ήταν και ο Αρμένιος ιερέας της Λευκωσίας, Στήρ Τζετρού.
- Ωστόσο, στο πνεύμα του φιρμανιού του *Hatt-i Şerif tou Gülhane* (1839), σταδιακά η κατάσταση άρχισε να βελτιώνεται:
 - Μετά το 1839 στο *idare meclis* (διοικητικό συμβούλιο) συμμετείχε και ο Αρμένιος Επίσκοπος της Κύπρου.
 - Μετά το 1850 μερικοί Αρμένιοι εργοδοτήθηκαν στη δημόσια υπηρεσία, συμπεριλαμβανομένων Αρμενίων που ήρθαν από την Κωνσταντινούπολη.
 - Το άνοιγμα της Διώρυγας του Σουέζ το 1869 ωφέλησε ιδιαίτερα τη μικρή αρμενική κοινότητα της Κύπρου, με τους πολλούς της εμπόρους.
 - Το 1870 ιδρύθηκε το πρώτο αρμένικο σχολείο.
- Τόσο πριν όσο και μετά το *Tanzimat* (1839-1876), η Αρμενική Εκκλησία της Κύπρου συχνά είχε την εύνοια των Οθωμανών, με διάφορα φιρμάνια που της εξασφάλιζαν φοροαπαλλαγή και άλλες διευκολύνσεις. Με το *Hatt-i Hümayun* (1856) της αναγνωρίστηκε και επίσημα η διοικητική αυτονομία.

Τουρκοκρατία (1571-1878)

- Κατά την κατάκτηση του νησιού από τους Οθωμανούς (1570-1571), στρατολογήθηκαν περίπου 40.000 Οθωμανοαρμένιοι τεχνίτες.
 - Πολλοί απ' όσους επέζησαν παρέμειναν στην Κύπρο, κυρίως στην πόλη της Λευκωσίας.
 - Ως ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους, ο Σουλτάνος Selim II παραχώρησε στους Αρμένιους την εκκλησία της Πλαναγίας της Τύρου και τη φύλαξη της Πύλης Πάφου.
- Με τη νέα τάξη πραγμάτων, αυξήθηκε κατακόρυφα ο αριθμός των Αρμενίων στη Λευκωσία, ενώ μειώθηκε σημαντικά στην Αμμόχωστο, όπου και καταργήθηκε η εκεί Επισκοπή. Μέσω του θεσμού των millet, η Αρμενική Μητρόπολη Κύπρου αναγνωρίστηκε ως Εθναρχία (Ազգային հշխանութիւն).
- Αρμένιοι ζούσαν και στη Λάρνακα, Δευτερά, Κυθρέα και το Αρμενομονάστηρο.
- Προκισμένοι με το δαιμόνιο της εργατικότητας, οι Αρμένιοι εξασκούσαν επικερδή επαγγέλματα, και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα Περσοαρμένιοι εγκαταστάθηκαν εδώ ως έμποροι μεταξιού.
- Ωστόσο, η σκληρή διοίκηση, η κακομεταχείριση, και η δυσβάστακη φορολογία εξανάγκασαν πολλούς Αρμένιους και άλλους Χριστιανούς να γίνουν Λινοβάμβακοι (Κρυπτοχριστιανοί) ή να ασπαστούν το Ισλάμ.
- Μικρός αριθμός Αρμενίων έγιναν Καθολικοί μέσω γάμων με Λατίνους.

Αγγλοκρατία (1878-1960)

- Η άφιξη των Βρετανών τον Ιούλιο του 1878 και η προοδευτική τους διοίκηση βελτίωσε σημαντικά την κατάσταση της μικρής αρμενικής κοινότητας.
- Γνωστοί για τη γλωσσομάθειά τους, αρκετοί Αρμένιοι κατέφθασαν στην Κύπρο για να εργαστούν ως διερμηνείς στα κονσουλάτα και τη βρετανική διοίκηση, όπως ο Κωνσταντινούπολίτης Αρμενηλού Ηιριθιδέων (1878-1919).
- Από το 1898 άρχισαν να καταφθάνουν Αρμένιοι Ευαγγελικοί ιεραπόστολοι.
- Ο αριθμός των Αρμενίων στην Κύπρο αυξήθηκε σημαντικά μετά τις **μαζικές απελάσεις**, τις **τρομερές σφαγές** και τη **Γενοκτονία** που διενέργησαν οι Οθωμανοί και οι Νεότουρκοι (1894-1896, 1909 και 1915-1923):

- Μεταξύ 1894-1896 κατέφθασαν περίπου 500-600 πρόσφυγες, από τους οποίους παρέμειναν μόνο περίπου 100.
- Περίπου 2.000 κατέφθασαν το 1909, αν και οι περισσότεροι επέστρεψαν στα Άδανα.
- Τόσο κατά τις χαμιτικές σφαγές, όσο και μετά τη σφαγή των Άδανων, τα ππώματα άτυχων Αρμενίων ξεβράζονταν στις ακτές της Κερύνειας και της Καρπασίας για μέρες.
- Το μεγαλύτερο, όμως, κύμα προσφύγων ήταν οι περίπου 9.000 Αρμένιοι από την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη και την Κιλικία, που μεταξύ 1915-1923 διέφυγαν της Γενοκτονίας και αναζήτησαν καταφύγιο σε όλα τα λιμάνια της Κύπρου, η οποία και άνοιξε απλόχερα την αγκαλιά της να τους υποδεχθεί.
- Αρμένιοι πρόσφυγες ήρθαν και από την Παλαιστίνη (1947) και την Αίγυπτο (1956).

Αγγλοκρατία (1878-1960)

- Περίπου 1.300 πρόσφυγες (κυρίως από τις πόλεις Αιτωλία, Στελένη, Ημαθία, Σάρων, Κεντρική Ελλάδα, Ζακύνθος και Αίγανα) παρέμειναν στην Κύπρο.
- Εργατικοί, καλλιεργημένοι και φιλοπρόοδοι, δεν άργησαν να ορθοποδήσουν στη φιλόξενη Κύπρο μας:
 - Πολλοί καθιερώθηκαν ως άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών, ικανοί έμποροι και επιχειρηματίες, τεχνίτες, φωτογράφοι, γιατροί, τσαγκάρηδες, επαγγελματίες κτλ.
 - Νομοταγείς και φιλήσυχοι, πολλοί Αρμένιοι εργοδοτήθηκαν στη δημόσια υπηρεσία, τα τελωνεία, τον Κυπριακό Κυβερνητικό Σιδηρόδρομο και την Cable and Wireless.
 - Μερικοί εργάστηκαν ως μεταλλωρύχοι (Αμίαντος, Μαυροβούνι και Σκουριώτισσα).
- Ταυτόχρονα, οι Αρμένιοι πρόσφυγες έφεραν νέα πνοή στην παλιά κοινότητα:
 - Ιδρύθηκαν σύλλογοι, χορωδίες, αθλητικές ομάδες, ομάδες προσκόπων, μουσικά σύνολα κτλ. Σταδιακά έπαψε να υπάρχει ο διαχωρισμός ιτηλιαγή/ρωμαϊκών.
 - Κτίστηκαν εκκλησίες, σχολεία και κοιμητήρια στη Λευκωσία, την Αμμόχωστο, τη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Σύντομα η αρμενοφωνία έγινε μια πραγματικότητα.
 - Μερικοί συμμετείχαν στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο (1897), τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους (1914-1918 & 1939-1945) και τον αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-1959).
 - Το 1917 εκπαιδεύτηκε στο χωριό Μπογάζι η Ανατολική Λεγεώνα (αργότερα ονομάστηκε Αρμενική), αποτελούμενη από 4.000 Αρμένιους της Διασποράς.

Κυπριακή Δημοκρατία (1960-∞)

- Με την Ανεξαρτησία της Κύπρου στις 16 Αυγούστου 1960, το Σύνταγμα της νεοσύστατης Δημοκρατίας (**Άρθρο 2 § 3**) αναγνώρισε τους Αρμένιους, τους Μαρωνίτες και τους Λατίνους ως θρησκευτικές ομάδες.
- Σε δημοψήφισμα στις 13 Νοεμβρίου 1960, 1.077 Αρμένιοι επέλεξαν να ανήκουν στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και 5 Αρμένιοι την Τ/Κ κοινότητα.
- Κατά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-1964, οι Αρμενοκύπριοι της Λευκωσίας εκδιώχθηκαν από Τ/Κ εξτρεμιστές από τον Αρμενομαχαλά, χάνοντας έτσι το κτίριο της Μητρόπολης, τη μεσαιωνική εκκλησία, το σχολείο Ουτιζμένη-Πιλόπουλεών, το μνημείο της Αρμενικής Γενοκτονίας, καθώς και τα οικήματα των τριών συλλόγων.
- Απροστέλαστη έγινε και η Παναγία του Κιαύζιτη στην Αμμόχωστο.
- Κατά την παράνομη και βάρβαρη τουρκική εισβολή του 1974, Αρμενοκύπριοι που κατοικούσαν στην Αμμόχωστο, τη Λευκωσία και την Κερύνεια έγιναν πρόσφυγες, βομβαρδίστηκε το κτίριο των αγοριών του Ουτιζμένη, καταλήφθηκε το Ουλκηλαριανό, και μία Αρμενοκύπρια αγνοείται έκτοτε.
- Με τη βοήθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, η αρμενοκυπριακή κοινότητα της Λευκωσίας απόκτησε νέα κτίρια σχολείου, εκκλησίας και Μητρόπολης.

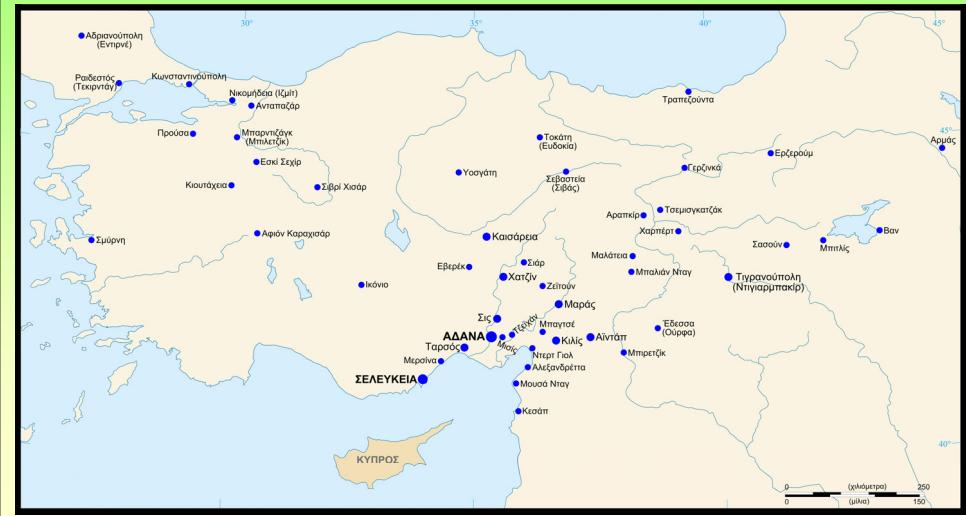

Κυπριακή Δημοκρατία (1960-∞)

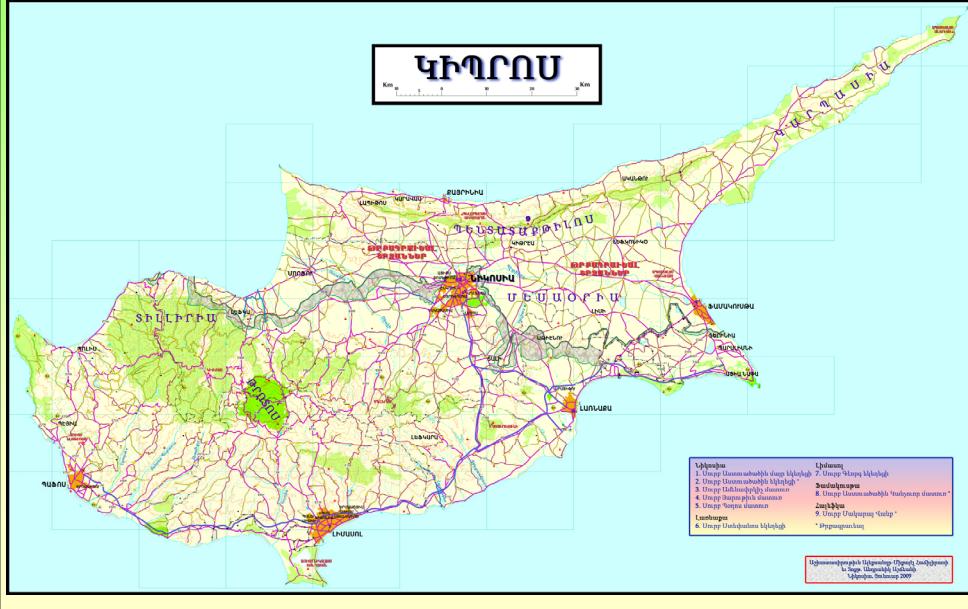
- Τις τελευταίες δεκαετίες κατέφθασαν στην Κύπρο περισσότεροι Αρμένιοι:
 - Λόγω του εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο (1975-1990).
 - Λόγω των εξεγέρσεων στη Συρία (1976-1982).
 - Λόγω της Ισλαμικής Επανάστασης στο Ιράν και του Πολέμου Ιράν-Ιράκ (1978-1988).
 - Λόγω της πτώσης της Σοβιετικής Ένωσης (1991).
- Ως αποτέλεσμα της επιλογής των Αρμενοκυπρίων να ανήκουν στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, εκπροσωπούνται από έναν εκλεγμένο Εκπρόσωπο στη Βουλή των Αντιπροσώπων:
 - Ο πρώτος Εκπρόσωπος ήταν ο Πιερδ Ιμπιζέων (1960-1970), ο οποίος μέχρι και το 1965 συμμετείχε στην Ελληνική Κοινοτική Συνέλευση.
 - Στη συνέχεια, Εκπρόσωποι υπήρξαν ο Σηρρ. Αλεξανδρής Ζαχτεών (1970-1982), ο Αρμάν Φωλιάδης (1982-1995), ο Πητερου Φωλιάδης (1995-2005), ο Σηρρ. Κωνσταντίνος Αρμάνης (2005-2006), και ο Κωνσταντίνος Αρμάνης (2006-).
- Ο Πρόεδρος της Βουλής είναι επίσης Αρμενοκύπριος, ο Σάρχη Κωνσταντίνος.
- Από την 01/12/2002, η Αρμενική είναι μειονοτική γλώσσα της Κύπρου.
- Σήμερα ζουν περίπου 3.500 Αρμένιοι (65% Λευκωσία, 20% Λάρνακα, 10% Λεμεσός, 5% Πάφος και χωριά), εκ των οποίων οι 1.000 δεν είναι Κύπριοι.

Χώροι καταγωγής των Αρμενίων προσφύγων που κατέφυγαν και παρέμειναν στην Κύπρο

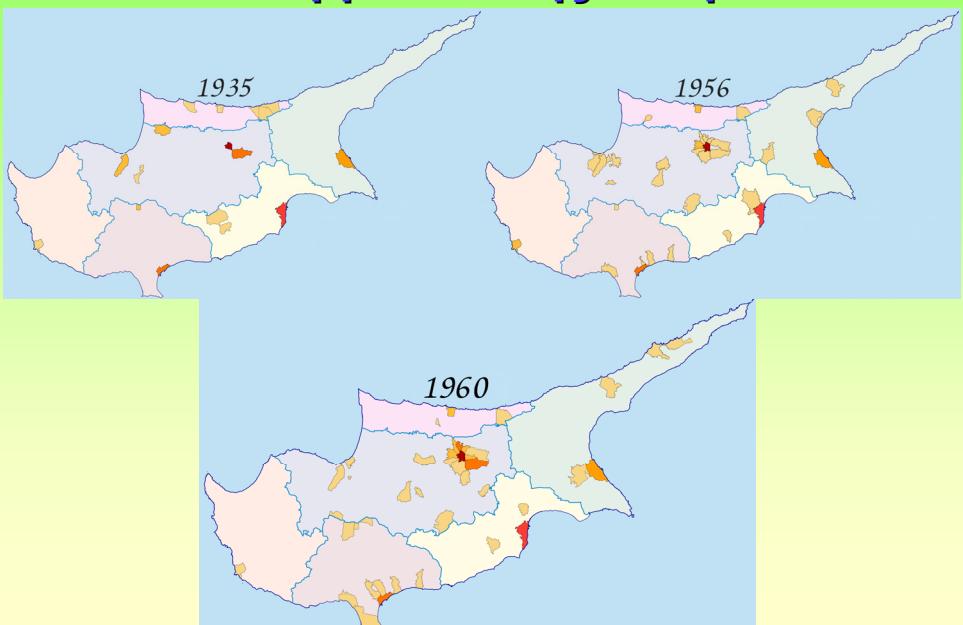
Αρμένικος χάρτης της Κύπρου, όπου εμφανίζονται οι ιεροί αρμένικοι χώροι

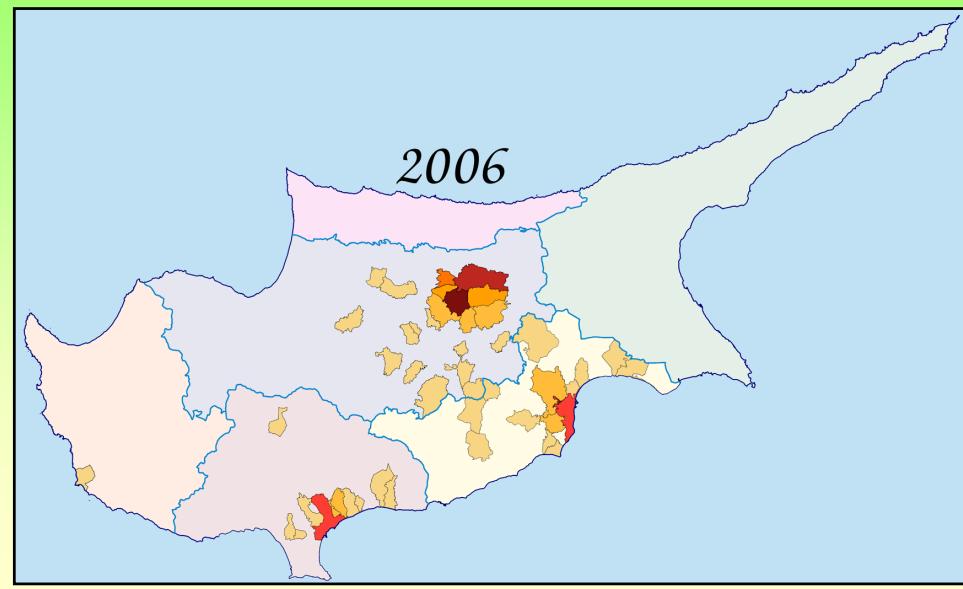
Διαχρονική γεωγραφική κατανομή των Αρμενίων της Κύπρου

Διαχρονική γεωγραφική κατανομή των Αρμενίων της Κύπρου

Σημερινή γεωγραφική κατανομή των Αρμενοκυπρίων (εκλογικός κατάλογος)

Δημογραφικά στοιχεία

Με βάση την καταγραμμένη θρησκεία

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	113	183	352	299	534	2.225	2.487	3.130	2.438
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	5	11	13	22	375	204	225	295	220
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	11	24	13	48	91	118	198	127
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	14	27	77	173	221	814	811	867	557
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	8	2	3	1	16	21	26	3
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	40	49	48	18	27	24	33	33
ΣΥΝΟΛΟ	174	280	517	558	1.197	3.377	3.686	4.549	3.378

Με βάση την καταγραμμένη γλώσσα

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	136	139	335	291	584	2.124	2.472	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	9	10	11	25	572	180	225	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	9	22	13	57	97	107	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	12	15	96	175	272	875	842	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	4	8	6	1	11	18	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	39	33	41	17	20	14	---	---
ΣΥΝΟΛΟ	199	216	505	551	1.503	3.307	3.678	---	---

Λευκωσία - Νησιούμα

Αρμενική Μητρόπολη Κύπρου (1984) και Αίθουσα «Ψιληράν ήιρεβάν» (1998)

Δημοτικό Σχολείο Νωρεκ (1972)

Սուրբ Աստուածածին (1981)

Μνημείο Αρμενικής Γενοκτονίας (1992), Οστεοφυλάκια (2000) και μικρές στήλες-χατσακάρ (2000)

Νωρεκιάρη (1991)

Խաչքար (2001)

Πρωτομή Ζωρηή (2005)

Δημογραφικά στοιχεία

Συνδυάζοντας τα διάφορα δεδομένα (θρησκεία και γλώσσα) και λαμβάνοντας υπόψη τις παραλείψεις των διαφόρων απογραφών, παρουσιάζουμε πιο κάτω τα πιο πραγματικά στοιχεία:

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	113	183	352	299	534	2.225	2.487	3.130	2.438
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	5	11	13	22	375	204	225	295	220
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	11	24	13	48	91	118	198	127
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	14	27	77	173	221	814	811	867	557
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	8	2	3	1	16	21	26	3
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	40	49	48	18	27	24	33	33
ΣΥΝΟΛΟ	174	280	517	558	1.197	3.377	3.686	4.549	3.378

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	136	139	335	291	584	2.124	2.472	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	9	10	11	25	572	180	225	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	9	22	13	57	97	107	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	12	15	96	175	272	875	842	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	4	8	6	1	11	18	---	---
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	39	33	41	17	20	14	---	---
ΣΥΝΟΛΟ	199	216	505	551	1.503	3.307	3.678	---	---

	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1946	1956	1960
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	136	186	357	326	615	2.301	????	3.130	2.542
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ	9	18	14	25	576	218	???	295	287
ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	4	11	24	13	57	105	???	198	157
ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	14	28	100	196	306	950	???	867	604
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ	1	8	8	3	1	16	??	26	3
ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ	37	40	50	48	18	27	??	33	35
ΣΥΝΟΛΟ	201	291	553	616	1.573	3.617	3.962	4.549	3.628

Λευκωσία - Νησιούμα

Սուրբ Պողոս & α' κοιμητήριο (1892 & 1877)

Սուρբ Յաρμութին & β' κοιμητήριο (1939 & 1931)

Նέο (γ') κοιμητήριο (1998)

Αναμνηστική επιγραφή με τα ονόματα των 419 ταφέντων στο α' κοιμητήριο (2010)

Μέλαθρο Ευγηρίας Φωιωνάδεων (1988/2005)

Παρεκκλήσι Συρηρή Αγίας Τριάδας (1997)

Λευκωσία - Έβρη

Σημερινό οίκημα της ΑΥΜΑ (ΕΒΥ)
(1986)

Οβελίσκος εις μνήμην των μαρτύρων της
Γενοκτονίας στο χώρο της ΑΥΜΑ (2001)

Σημερινό οίκημα AGBU (ΕΡΩ) και προτομή Ποιητή
Նուιαρ-Φωζα (1990)

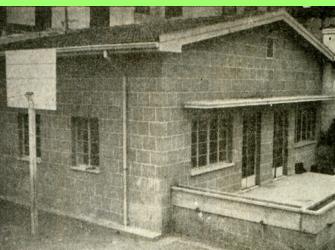

Οίκημα Ναρ Στρογγύλη
(2006)

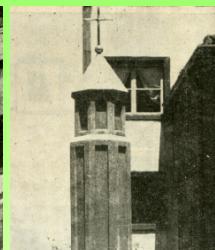
Τουρκοκρατούμενη Λευκωσία - Θηρῷαφηιτεα[Έβρη]

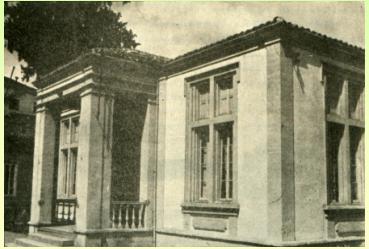
Παλαιά εκκλησία και Μητρόπολη
Κτίστηκαν το 1308 & 1783-1789

Προδημοτική Σχολή Κεντρικής Κύπρου
(1902)

Μνημείο για τους
μάρτυρες της
Γενοκτονίας και της
μάχης του Αρωρα.
Κτίστηκε το 1932, το
δεύτερο αρχαιότερο
στον κόσμο

Δημοτικό Σχολείο Εβραίων
(1921)

Δημοτικό Σχολείο Οικονόμεων
(1938)

Λευκωσία - Έβρη

Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο Εβραίων
Κτίστηκε μεταξύ 1924-1926

Μαυσωλείο των ευεργετών
(1954-1956)

Νέα κτίρια Εβραίων
(1987-1989)

Αρμένικο αλφάριθμο σε τοίχο του
Εβραίων (1981)

Σύνθεση από το Μωμό Λαζαριστών
σε τοίχο του Εβραίων (1981)

7 προτομές στο
Εβραίων (1990-1991)

Τουρκοκρατούμενη Λευκωσία - Θηρῷαφηιτεα[Έβρη]

Αρμενική Ευαγγελική εκκλησία
(1946)

Αρμενική Λέσχη (Ζωή Αλεπούδη)
Ιδρύθηκε το 1905

Ιδιόκτητο οίκημα της ΑΥΜΑ (ΕΒΥ)
Εγκαινιάστηκε το 1961

Ιδιόκτητο οίκημα της ΑGBU (ΕΡΩ)
Εγκαινιάστηκε το 1958

Λάρνακα - Λημώνιαρω

Սուլեր Ստեփանոս
(1909/1913)

Անամոնտիկ էպիգրաֆի
πάνω από την είσοδο

Δημοτικό Σχολείο Ναρέτη¹
(1923/1996)

Կոյմունիո
(1923)

Արմենական հիմնարար
1931

Մνոմεնիο Հայոց Ցեղասպանության
հիմքում 2008

Λεμεσός - Λημώνιαρω

Եկκλησία Սուլեր Գեղորգ
(1939)

Δημοτικό Σχολείο Ναρέτη¹
(1951/2008)

Կոյմունիո
(1960)

Խաչքար
(2008)

Τουρκοκρατούμενη Αμμόχωστος & Αρμενομονάστηρο Θρησκοφυλακή Στρατηγική Έθνος Αρμενίας

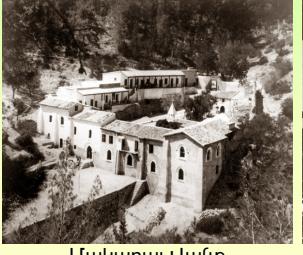
Παναγία του Καμουντηρ
(1346)

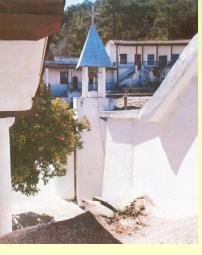
Δημοτικό Σχολείο
(ιδρύθηκε το 1928)

Կոյմունիο
(1967)

Մակαρωρ Վանք
ιδρύθηκε περί το έτος 1000
και κτίστηκε περί το 1425

Παρεκκλήσι Σούλι
1814

Στήλη για τον Αρշակ
Պաշայան (1901/1931)

Στήλη για τον Καθόλικο
Սահակ I (1933)

Δραστηριότητες

• Πολιτικά κόμματα:

Αρμενική Επαναστατική Ομοσπονδία Ηαχնιակցութիւն [1890]

Αρμενικό Δημοκρατικό Φιλελεύθερο Κόμμα Πιαմկավար [1885/1921]

Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Հնչակեան [1887]

• Σύλλογοι/Σωματεία/Οργανώσεις:

AYMA (Armenian Young Men's Association, 1934)
Armenian Club (Հայ Ակումբ, 1931)
LHEM (Լիմասոլի Հայ Երիտασարդաց Սիխութիւն, 1996)

AGBU Λευκωσίας (1913), Λάρνακας (1911),
Λεμεσού (1936)

Αρμενική Εθνική Επιτροπή Κύπρου (1965)

Αρμενική Νεολαία Κύπρου (1977)

Ομάδα νέων Αρμενίων και Ομάδα εφήβων Αρμενίων

Αρμενικό Κέντρο Νεολαίας Αρμενίων (1986)

Προοδευτικό Κίνημα
«Ստեփան
Շահումեան» (1994)

Αρμενικός Σύνδεσμος Μέριμνας Κύπρου (ΚΟΥ – 1988)
(παράρτημα Ουού)

Πολιτιστικός Σύλλογος
«Նոր Սերπιούνη» (2006)

Αρμενικός Μορφωτικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Κύπρου (Համազգային - 1949/1999)
(παράρτημα Οζαկաν). Χορευτική ομάδα Σημιτάν και Θεατρικός όμιλος Πήμακ (και τα δύο 1999).

Δραστηριότητες

• Αθλητικές ομάδες:

Ομάδα ποδοσφαίρου AYMA-CUWU (1935)

Ομάδα φούτσαλ AGBU-Ararat (1999)

Ομάδα φούτσαλ CUU (2006)

• Άλλες δραστηριότητες:

Διοργανώνονται διάφορες κοινωνικές, επιμορφωτικές, πολιτιστικές και φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, όπως χοροε-, σπεριδες, φαγοπότια και τσάγια, εκθέσεις τέχνης και βιβλίου, διαλέξεις, χορευτικές και θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, κατασκηνώσεις/εκδρομές στην Κύπρο και το εξωτερικό, καθώς και εκδηλώσεις μνήμης για την Αρμενική Γενοκτονία.

Ενημέρωση

• Μέσα μαζικής ενημέρωσης:

- Εφημερίδα Αρձագան - μηνιαία (1981/1995)
- Εφημερίδα Άραμ - μηνιαία (2003)
- Ενημερωτικό Δελτίο Αρμενική - μηνιαίο (1997)
- Ενημερωτικό Δελτίο Ιρασπού - τριμηνιαίο (2006)
- E-μαγαζίνο gibrahayer.com - κάθε Τετάρτη (1999)
- Ραδιοφωνικό πρόγραμμα PIK - καθημερινά (1953).

• Ιστοσελίδες:

- Επίσημη ιστοσελίδα: www.cyprusarmenians.com
- Ιστοσελίδα www.hayem.org
- Ιστοσελίδα www.gibrahayer.com
- Ιστοσελίδα www.artsakank.com.cy
- Ιστοσελίδα www.anc.com.cy
- Ιστοσελίδα www.kalaydjianfoundation.org
- Ιστοσελίδα www.thepharostrust.org
- Ιστοσελίδα www.araratfutsal.com
- Ιστοσελίδα www.sourpstepanos.com

Εσωτερική διοικητική οργάνωση

• Αρμενική Εκκλησία

Καθολικάτο (Πατριαρχείο) του
Μεγάλου Οίκου της Κιλικίας

Կաթողիկոսարան Հայոց
Սτέφι Տանն Կիլικիոյ

Μητρόπολη Αρμενίων Κύπρου (Արագուրդարան Հայոց Կիպրոսի)

Αρμενική Εθναρχία (Ազգային Խշամութիւն)

Θρονικό Συμβούλιο (Թեմάτιμο)

Μητροπολίτης ή Ακόλουθος

7 λαϊκοί από Λευκωσία

3 λαϊκοί από Λάρνακα

1 λαϊκός από Λεμεσό

1 λαϊκός από Αμμόχωστο

2 κληρικοί

Εκτελεστικό Συμβούλιο (Կարչալան)

Μητροπολίτης ή Ακόλουθος

5-7 λαϊκά μέλη

Επιτροπή Χριστιανικής Κατήχησης

(Թրησπոնէալան Դասιτηριակηպէւան

θωνնձնախումբ)

Εκκλησιαστικές Επιτροπές
(Հոգιաράρδιμηններ)

κατηχητικά σχολεία επιτροπή νεολαίας
(Կիպրոսτեայ Վարժարաններ) (Եρημουսարդարան Յաνձնախումբ)

- **Εκπρόσωπος της Θρησκευτικής Ομάδας των Αρμενίων στη Βουλή των Αντιπροσώπων** (Հայ Կոնսալան Խմբակցութեան Ներկայացուցիչ Կիպροսի Նερκայացուցիչներու Տան նէց).
Ex officio μέλος του Θρονικού Συμβουλίου

- **Αρμενικά Σχολεία Ναρέκ** (προδημοτική, δημοτική και μέση εκπαίδευση)

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

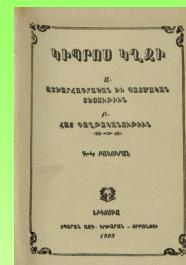
Σχολική Εφορεία Αρμενικών Σχολείων
(Կիպροսτεայ Վաρժαρաններու Հոգιαράρδιμηն)

(9-11 μέλη)

Διευθυντής Αρμενικών Σχολείων Ναρέκ (Λευκωσία, Λάρνακα, Λεμεσός)

Εκδόσεις για την κοινότητα

1903

1936

1955

1966

1971

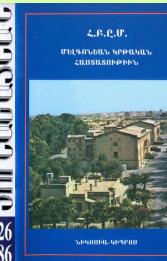
1977

1981

1986

1987

1987

Εκδόσεις για την κοινότητα

Εκδόσεις για την κοινότητα

Άρθρα για την κοινότητα

Κατά καιρούς έχουν γραφτεί δεκάδες άρθρα για την ιστορία συγκεκριμένων πτυχών της κοινότητας, διαιτηρεί για τα Εκπαιδευτικά Ινστιτούτο Μελκονιάν. Στο παρελθόν, ανάμεσα σε άλλους, μικρά άρθρα για την κοινότητα δημοσιεύσαν οι Σηρρ. Οπιτρίν Θωμαΐτην, Νικολάη Αυραυλιτήν, Άγηνη Α. Θεζηζηάν, Υηρήν Υλιμανιήν, Susan P. Pattie και Καίσαρ Μαυράτσας. Πρόσφατα, σωρεία άρθρων έγραψε και ο Αλέξανδρος-Μιχάήλ Χατζηλύρας (typos.com.cy: 2001· Εθνική Φρουρά και Ιστορία: 2006- gibrahayer.com: 2008-2010· Έργα: 2009-2010- hayk.net, Αρμενικά: 2009- armeniancommunity.gr, Αλήθεια, Ζώδια, Μάχη, Πολιτίς, Πρωτεύουσα, Σημερινή, Τα Λατσά, Φλελεύθερος, Χαραυγή: 2010). Ανάμεσα σε άλλα, μικρά άρθρα για την κοινότητα περιλαμβάνονται και στα βιβλία *The Island of Cyprus* (Levon & Haigaz Mangoian, 1947), *Cyprus Legend and Beauty* (Nicolas Savva, 1977), *Kypriakή Ιστορία* (Κώστας Γραικός, 1980 κτλ.), *Ιστορία της Κύπρου: Μεσαιωνική-Νεότερη* (Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, 1992 κτλ.), ενώ σχετικά άρθρα περιλαμβάνονται και στις ιστοσελίδες της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών και της εγκυλοπαίδειας Wikipedia. Τα πιο κάτω περιεκτικά άρθρα για την κοινότητα αποτελούν πολύτιμη πηγή πληροφοριών:

Ապօμահեան, Արշալ: Կայսրու Կողման (Իη անցեալն ու Ներկամ) [Թեոդիկի Ամէնուն Սարգսյան], 21η Σωή (1927), էջ. 192-239]. Φωρηq: 1927.

Maxoudian, Noubar: A brief history of the Armenians in Cyprus (1936) [Armenian Review, Vol. XXVII, No. 4 (Winter 1975) p. 398-416], Watertown, Massachusetts: 1975.

Tashdjian, Vartan: The Armenian community of Cyprus (αδημοσίευτο, 1980, 1987 και 2004).

Keshishian, Kevork: The Armenian community of Cyprus: 6th century AD to present day (1995) [edited by Ruth Keshishian in Cyprus Today, Vol. XL, No 1 (January-April 2002) p. 22-40], Nicosia: 2002.

Hadjilyra, Alexander-Michael: The Armenians of Cyprus (αδημοσίευτο, 2009 και 2010).

Αστζιάν, Δρ. Αντρανίκ: Η Αρμενική κοινότητα της Κύπρου τον 20^ο αιώνα (αδημοσίευτο, 2000 και 2002) και ομιλία που παρουσιάστηκε στο Ευρωκοινοβούλιο στο σεμινάριο «Religious freedom in the Republic of Cyprus» (2010).

Σεΐουντσιάν, Κεβόρκ: Ιστορική πορεία της Αρμενικής κοινότητας στην Κύπρο (αδημοσίευτο, 2000 και 2005).

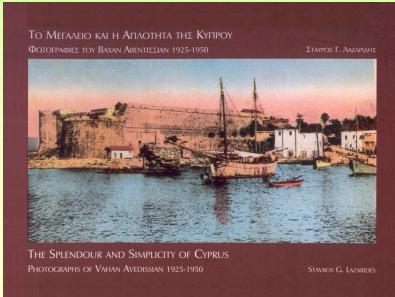
Βιογραφίες Αρμενοκυπρίων

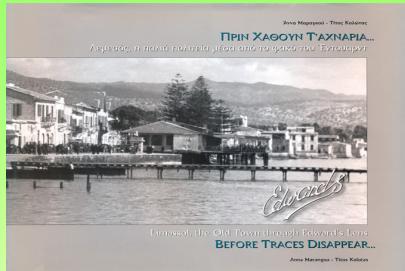
Λευκώματα Αρμενοκυπρίων φωτογράφων

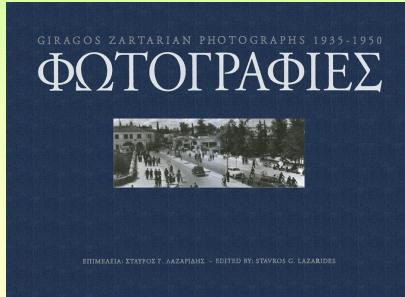
1996

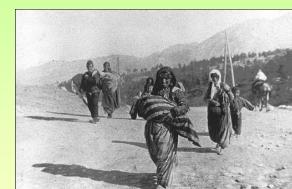
2005

1999

2007

Αφιερωμένο στους 1.500.000 μάρτυρες της Αρμενικής Γενοκτονίας και στον πολυδοκιμασμένο αρμένικο λαό, που παρά τα βάσανα τα οποία υπέστη, βρήκε τη δύναμη να επιβιώσει και να ευημερήσει...

Ευχαριστώ για την προσοχή σας
Συνηθιστώ με την ηλεκτρονική μας
επικοινωνία

katoomba@cytanet.com.cy